



ISSN: 2146-1961

Yazıcıoğlu, A. (2023). Okul Öncesi Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çocuklarla Felsefe Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(51), 1-12.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3233>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOCUKLARLA FELSEFE EĞİTİMİ UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Aylin YAZICIOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye, aylinyazicioglu@kmu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3527-6982

Gönderim tarihi: 10.12.2022

Kabul tarihi: 15.02.2023

Yayın tarihi: 01.03.2023

Öz

Çocuklarla felsefe eğitimi uygulamaları son zamanlarda öğrencilerin etkin olarak katıldıkları, sorgulama sürecinde buldukları, tartışma becerisinin kazandırılmaya çalışıldığı popüler olan yeni yaklaşımlardan biridir. Sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, yaratıcılık gibi üst düzey düşünme becerileri çocuklarla felsefe eğitiminin de öğrencilere kazandırmak istediği nitelikler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Öğrencilerin ilk okul deneyimlerini kazanmaya başladığı, temel becerilerin aşılarmaya çalışıldığı okul öncesi dönem ele alındığında sonraki okul yaşantıları ve dönemleri için bir temel teşkil etmektedir. Bu anlamda okul öncesi dönem ve bu dönemde kazanılan her bir nitelik öğrenci yetiştirilmesinde önem taşımaktadır. Bu nitelikleri kazandıracak olan geleceğin öğretmenlerinin bu konuda deneyim kazanmaları ve farkındalık geliştirmeleri öğretmen adayları tarafından mesleki anlamda katkı sağlanmasını da beraberinde getirmektedir. Bu anlamda araştırmanın amacını; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin detaylı bir şekilde incelenmesi oluşturmaktadır. Bu amaç çerçevesinde çalışmanın yöntemi nitel desende oluşturulmuştur. Çalışma grubunda Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 2 ve 3. Sınıf olan 15 öğrenci yer almaktadır. Çalışmada, öğretmen adaylarının gerçekleştirilen uygulamalara yönelik görüşünü almak için yarı-yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde; okul öncesi öğretmen adayları çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik olarak; daha öncesinde herhangi bir bilgilerinin olmadığını, mesleğe başladıklarında öğrencilerine uygulamak istediklerini belirtmiştir. Öğretmen adayları, çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının kendilerine katkı sağladığını, uygulamaların olumlu anlamda etkilerinin olduğunu da ifade etmiştir. Yine öğretmen adayları gerçekleştirilen uygulamaların kendilerinin hem kişisel hem de mesleki olarak gelişimlerinde değişim meydana getirdiğini olumlu katkılar sağladığını vurgulamıştır.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi eğitimi, çocuklarla felsefe eğitimi, öğretmen adayı.

EXAMINATION OF PRE-SCHOOL TEACHERS' VIEWS ON PHILOSOPHY EDUCATION PRACTICES WITH CHILDREN

ABSTRACT

Philosophy education practices with children are one of the popular new approaches in which students actively participate, engage in the questioning process, and that they are encouraged to improve their discussion skills. High-level thinking skills such as questioning, critical thinking, problem solving, decision making, and creativity are assessed within framework of the qualities that philosophy education for children seeks to instill in students. When the pre-school period, when students begin to gain their first school experience and basic skills are attempted to be instilled, is considered, it serves as a foundation for their subsequent school life and periods. In this regard, the pre-school period and any qualifications obtained during this time are critical in the development of students. When the teachers of the future, who will provide these qualifications to their students, gain experience and raise awareness on this subject, this would also mean that the teacher candidates would also bring professional contribution. In this sense, the aim of this study is to examine the views of pre-school teacher candidates on philosophy education practices with children in detail. The study method was developed in a qualitative pattern within the framework of this purpose. The study group consists of 15 second and third grade students from Karamanolu Mehmetbey University's Education Faculty, Preschool Education Department of the Primary Education Department. A semi-structured interview form was used in the study to obtain teacher candidates' opinions on the practices. The data was analyzed using the content analysis method. When the results were examined, pre-school teacher candidates stated that they had no prior knowledge about the practices of philosophy education with children and that they wanted to apply it with their students when they started the profession. The pre-service teachers also stated that the practices of philosophy education with children aided them and had a positive impact on them. Again, the pre-service teachers emphasized that the practices were beneficial to their personal and professional development, and provided positive contribution to them.

Key words: Pre-school teaching, Philosophy education with children, Teacher candidate.

GİRİŞ

Çocuklarla felsefe eğitimi, son yıllarda hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde önemle üzerinde durulan eğitimde güncel ve popüler olan konular arasında yer alan yeni yaklaşımlardan biri olarak görülmektedir. Çocuklarla felsefe eğitimine yönelik yapılan uygulamalar öğretim programlarının içeriğinde yer alan öğrencilerde kazandırılmak istenen niteliklerle de benzerlik taşımaktadır. Birçok öğretim programının yapısında öğrencilerin yaşadıkları olay ve durumları sorgulaması, eleştirel gözle bakabilmesi istenmektedir. Bunun yanında öğrencilerin sorunlara çok yönlü bakış açısı geliştirebilmesi ve çözümler üretebilmesi, iletişime açık fikirleri ya da düşünceleri tartışabilmesi de hedeflenen noktalar arasında yer almaktadır.

Çocuklarla felsefe, felsefe için merak etmekten daha çok yaşamı ve karşılaştığı varlıklarla ilgili geliştirdiği hayret, merak, varoluşu birlikte algılayan ve özümsemeye çalışan bir bilişle değerlendirilmektedir. Çocuklar felsefeyi, salt bilgidenden daha çok karar verme, analiz etme, tutarlı ve eleştirel düşünme becerisi olarak öğrenerek yaşamlarında da bu şekilde uygulamaktadırlar. Çocuklarla felsefe, çocuklukta felsefeyi işleyen bir tutum olarak felsefenin en sahil yönünü oluşturmaktadır (Taşdelen, 2014: 567). Çocuklarla felsefe etkinliklerinin temelleri Lipman ve Matthews tarafından atılmıştır. Lipman (2003: 43) çocuklarla felsefe eğitimi; çocukların düşünce kapasitelerini geliştirmek, onları sorgulama sürecinin içine almak, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi kolaylaştırmak olarak tanımlamıştır. Matthews çocuk felsefesini sadece çocuklar için felsefe olarak anlamış ve çocukların yaptıklarını “büyükler için felsefe” olarak da kabul etmiştir. Bunu büyüklere bir tutum kazandırmak ve bu tutumdan hareketle çocukların felsefi yaklaşımlarını veya düşüncelerini desteklemelerini sağlamak amacıyla yapmıştır (Karakaya, 2006: 26-27). Belirtilen hususlar doğrultusunda çocuklarla felsefe eğitimi uygulamaları öğrencilere birçok açıdan etki etmekte gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

Sorgulamayla birlikte gelişen çocuklarla felsefe eğitimi anlayışıyla öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlaması beklenmektedir. Bilişsel olarak öğrencilere bilgiyi sorgulayarak değerlendirmeleri amaçlanmaktadır. Böylece öğrencilerin bilgiyi mantık süreci içinde ele alma ve düşünme, eleştirel bakabilme, farklı açılardan görmeyi kazandırma açısından yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkçeyi etkin kullanabilme, duyuş ve düşüncelerini mantıklı bir şekilde ifade edebilme, problem veya sorunlara dayalı çözüm önerileri getirebilme gibi özelliklerinin de gelişmesi amaçlanmaktadır. Duyuşsal bakımdan ise, sorgulama ve tartışma kültürünü öğrencilerin kazanması, kendilerini ifade etmeleri dolayısıyla kendilerine güven kazanmaları, karşı görüşte olanlara yönelik hoşgörü geliştirme ve saygı duyma, küsmeme, demokrasi kültürünü geliştirebilme açısından yarar sağlaması düşünülmektedir (Güleryüz, 2013).

İlgili çalışmalar incelendiğinde çocuklarla felsefe eğitimiyle ilgili birçok araştırmanın yapıldığı dikkat çekmektedir: Fisher (2005); Fisher (2008); Kefeli ve Kara (2008), Danile ve Auriac (2011), Biggeri ve Santi (2012), Oral (2013), Çayır (2015), Ghaedi vd. (2015), Akkocaoğlu Çayır ve Akkoyunlu (2016), Tunç (2017), Demirtaş, Karadağ, Gülenç (2018), Güven (2019), Öğüt (2019), Mehdiyev ve Yaralı (2020), Özkan (2020). Çocuklarla felsefe eğitimiyle ilgili belirtilen bu çalışmalarda yapılan uygulamalarla öğrencilerde araştırma, sorgulama,

eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık gibi üst düzey düşünme becerilerinin geliştiği, öğrencilerin kendilerini daha özgür biçimde ifade ettiği, tartışma kültürünü kazandığı görülmüştür. Aynı zamanda birbirlerinin görüşlerine karşı hoşgörülü olma, saygı duyma, empati geliştirme gibi özelliklerin de kazanıldığı elde edilen sonuçlar arasında yer almıştır. Öğrencilere kazandırılması amaçlanan bu nitelikler, onları yetiştirecek olan öğretmen adaylarının da sorgulama, düşünme becerilerinin geliştirilmesi bağlamında önem göstermektedir. Bu amaçla öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarıyla birlikte yeni bir deneyim kazanmaları hedeflenmektedir. Bunun yanında öğretmen adaylarından çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarıyla birlikte öğretmenlik mesleğini icra etmeye başladıklarında çocuklara sorgulama, farklı boyutlardan düşünebilme, farklı bakış açılarıyla karşılaşabilme, tartışabilme, hoşgörü kazanma gibi birçok faktörü kazandırması da beklenmektedir. Çocukların okulla ilgili ilk deneyimlerini kazanmaya başladığı, temel becerilerin aşılarmaya çalışıldığı okul öncesi dönem ele alındığında sonra ki okul yaşantıları ve dönemleri için bir temel teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin detaylı bir şekilde incelenmesi oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın temel problem cümlesi ise; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri nelerdir? olarak belirtilmiştir. Bu temel problem cümlesine bağlı geliştirilen alt problemler ise;

- a) Bir öğretmen adayı olarak “Çocuklarla felsefe eğitimi” uygulamalarına yönelik daha önceden bir bilginiz var mıydı?
- b) “Çocuklarla Felsefe Eğitimi” etkinliklerini bir okul öncesi öğretmen adayı olarak öğretmen mesleğine başladığınızda sınıfınızda uygulamak ister misiniz? Neden?
- c) “Çocuklarla Felsefe Eğitimi” etkinlikleri okul öncesi öğrenciler için katkı sağlar mı?
- d) “Çocuklarla Felsefe Eğitimi” etkinliklerini uygularken olumlu/olumsuz geçen durumlar var mıydı?
- e) Felsefe etkinlikleri sizde kişisel/mesleki bir değişim oluşturur mu? şeklinde ifade edilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel yaklaşım benimsenmiştir. Nitel araştırma anlayışıyla, bireylerin yaşantıları sonucu elde ettikleri deneyimlerden hareketle yorumlar yapmaları, geliştirdikleri bakış açılarını rahatça ifade etmeleri söz konusudur (Merriam, 2009: 5). Çalışmada, okul öncesi eğitimi öğrencilerinin yeni bir deneyim olarak kazandıkları çocuklarla felsefe eğitimiyle ilgili uygulamalarına ilişkin katılımcıların deneyimlerinin ortaya çıkarılması, görüşlerinin belirlenmesine dayalı olarak nitel yaklaşım benimsenmiştir. Nitel desen içinde çalışmada durum çalışması türlerinden *bütüncül tek durum deseni* tercih edilmiştir. Bütüncül tek durum deseninde, tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul, vb.) (Yıldırım ve Şimşek, 2013) vardır. Bu çalışmada da, okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri bir durum çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi etkinliklerine dayalı uygulamaların görüşlere dayalı incelenmesi amaçlandığı için araştırma bütüncül tek durum çalışmasına göre oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu değerlendirme kararı tarihi =29.11.2022, etik değerlendirme dokümanı numarası= 2022/102485 ile etik kurul izni alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmının çalışma grubunda Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 2 ve 3. Sınıf olan 15 lisans öğrencisi yer almaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler uygulamalara katılmaya gönüllü olanların oluşturduğu basit tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş olan gruptur. Basit tesadüfi örneklemede bireyler örnekleme dâhil edilmeleri açısından eşit şansa sahiptirler. Grupta yer alan üyelerin her birinden örnekleme girenlerin sayısı tümü ile şansa bırakılmıştır (Gliner, Morgan ve Leech, 2015). Bu bağlamda okul öncesi eğitimi öğretmen adayları içinden çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına katılan öğretmen adayları eşit şansa sahip olarak çalışma grubuna dâhil olmuşlardır.

Verilerin Toplanması

Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına dayalı görüşlerinin detaylı bir şekilde incelenmesinin amaçlandığı çalışmada, öğretmen adaylarının gerçekleştirilen uygulamalara yönelik görüşünü almak için *yarı-yapılandırılmış görüşme formu* uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, katılımcıların algılarını ve düşüncelerini açıklamalarını var olan durumu, dünyayı kendi gözüyle açıklamalarını sağlar (Merriam, 2009). Araştırmada verilerin toplanılması aşamasında çocuklarla felsefe eğitimiyle ilgili genel bir literatür taraması yapılmış, ilgili çalışmalar incelenmiştir. İlgili literatür taraması sonucunda okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi etkinliklerine dayalı görüşlerini alabilmek ve detaylı bir şekilde incelemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular çocuklarla felsefe eğitimine yönelik eğitim almış, bu alanda çalışmalar yapan ve öğretmen adaylarına çocuklarla felsefe ile ilgili ders veren iki uzman tarafından incelenmiştir. Alınan dönütler neticesinde sorular tekrardan düzenlenmiş son şekli verilmiştir. Görüşme formunda öğretmen adaylarının uygulama süreciyle ilgili düşünceleri beş soru başlığında alınmaya çalışılmıştır. Sorular; öğretmen adaylarının uygulamaya yönelik daha önceden bilgilerinin varlığı, mesleğe başladıklarında uygulama istekleri, uygulamaların sağladığı katkı, süreç içinde yer alan olumlu/olumsuz durumlar ve kendileri/meslek yaşamları için oluşturduğu değişimle ilgilidir.

Verilerin Analizi

Çalışmada okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına dayalı görüşlerini detaylı bir şekilde incelemek için içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analiz tekniğinde veriler daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar içerik analizi sonucunda keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada içerik analizi sürecinde sözcük ve cümleler organize edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. İçerik analizinde yer alan basamaklar; verilerin analiz için hazırlanması, verilerin incelenmesi, verilerin kodlanması, verilerin nasıl sunulacağına geliştirilmesi, analizlerin yorumlanması olarak

açıklanmıştır (Creswell, 2014). Bu doğrultuda çalışmada temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Elde edilen temalar; öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimiyle ilgili bir bilgilerinin varlığı, öğretmenlik mesleğine başladıklarında gördükleri bu uygulamaları kendi sınıflarında uygulama istekleri, çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının getirdiği katkılar, çocuklar felsefe eğitimi sürecinde gördükleri olumlu/olumsuz durumlar ve öğretmen adaylarının gerçekleştirilen uygulamaların hem meslek hem de kendi yaşamları için meydana değişimle ilgili olan temalardır. Öğretmen adaylarından birebir alınan görüşler yoluyla veriler desteklenmeye çalışılmıştır. Adaylardan alınan görüşler doğrultusunda her bir okul öncesi öğretmenliği öğretmen adayına bir kod adı (Öğretmen Adayı: ÖA) verilmiştir. Çalışmada ayrıca güvenilirliğini sağlamak amacıyla eş gözlemci yoluna başvurulmuştur. Gözlemci ve eş gözlemcinin temalara yaptıkları kodlamaların tutarlılığı ortalama 0,95 olarak hesaplanmıştır. Araştırmacılar arasındaki görüş birliğini tespit etmek için Miles ve Huberman (1994)'in belirlediği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Bu sonucun 0.70'i (Miles ve Huberman, 1994: 64) geçmesi nedeniyle yapılan kodlamanın güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular kısmında elde edilen veriler analiz edilerek sunulmuştur. Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına dayalı görüşlerinden elde edilen sonuçlar belirtilen alt problemlere göre incelenmiştir. Bu çerçevede alt problemler ana tema olarak ele alınmıştır.

İlk tema olan okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimiyle ilgili daha önceden bir bilgilerinin olup olmadığına ilişkin görüşleri incelendiğinde; çalışma grubu içinde yer alan 12 öğretmen adayı çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına dayalı daha önceden bir bilgilerinin bulunmadığını, 3 öğretmen adayı ise daha önceden bir bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Bu konuda okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarından biri *"Daha önceden bir bilgim yoktu. Felsefe dediğinde aklıma çok fazla akıl gerektiren süreçler ve bunun ağır bir zihin süreci olduğu geliyordu sadece."* (ÖA: 3) şeklinde bilgisinin olmadığını belirtirken başka bir öğretmen adayı ise *"Evet daha önce çocuklarla felsefe eğitimi ile ilgili bazı çalışmaların yapıldığını duymuştum. Ancak böyle bir süreçte daha önce rol almamıştım. Çocuklarla felsefe eğitimi ile ilgili bildiğim, çocuklara yönelik etkinlikler düzenleniyor ve onların fikirlerini, olayları nasıl yorumlayıp nasıl çıkarımlarda bulunduğu üzerinde durdukları yönünde. Bu etkinliklerin eğlenceli ve sorgulama üzerinde olduğunu daha önceden biliyordum"* (ÖA: 8) olarak daha önceden bir bilgisinin bulunduğunu dile getirmiştir.

Çalışmanın ikinci teması ise; öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarını mesleğe başladıklarında uygulamak istemeleriyle ilgilidir. Çalışmaya katılan 15 öğretmen adayının tamamı öğretmenlik mesleğine başladıklarında kendi sınıflarında çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarını gerçekleştirmek istedikleri yönünde belirtmiştir. Öğretmen adaylarının incelenen görüşleri doğrultusunda 6 alt tema başlığında değerlendirilmiştir. Öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi sınıflarında uygulamak istedikleri nedenlerine dayalı olarak oluşturulan alt temalar ise tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Çocuklarla Felsefe Eğitimi'ne Yönelik Uygulama Sebepleri

Temalar	Frekans Düzeyleri (f)
Çocukların Düşüncelerini Öğrenmek	7
Özgürce Kendini İfade Etmek	5
Gelişim Alanlarını Etkilemesi	3
Farklı Bakış Açısı Geliştirmesi	3
Üst Düzey Düşünme Becerilerini Etki	3
Zenginlik/Entellektüellik Katması	1

Tablo 1’de belirtildiği gibi öğretmen adayları çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarını öğretmenlik mesleğine başladıklarında sınıflarında uygulama nedenlerini 6 alt tema başlığında açıklamıştır. İlgili temalar; “Çocukların Düşüncelerini Öğrenmek”, “Özgürce Kendini İfade Etmek”, “Gelişim Alanlarını Etkilemesi”, “Farklı Bakış Açısı Geliştirmesi”, “Üst Düzey Düşünme Becerilerini Etki” ve “Zenginlik/Entellektüellik Katması” şeklindedir. Uygulama nedenlerine dayalı olarak öğretmen adaylarının en sıklıkla belirttiği temalar; “Çocukların Düşüncelerini Öğrenmek” ve “Özgürce Kendini İfade Etmek” olarak belirtilmiştir. İfade edilen diğer temalar ise; “Gelişim Alanlarını Etkilemesi”, “Farklı Bakış Açısı Geliştirmesi”, “Üst Düzey Düşünme Becerilerine Etki” ve “Zenginlik/Entellektüellik Katması” yönünde olmuştur (Tabloda belirtilen toplam frekans düzeyi, öğretmen adayı sayısından daha fazla görünmektedir. Bu durum, bazı öğretmen adaylarının ifade ettikleri görüşlerinin birden fazla temayla ilişkili olmasından kaynaklanmıştır). Belirtilen temalar doğrultusunda bir öğretmen adayı görüşme formunda “Sınıfta uygulamak isterim. Öğrencilerimin gelişim dönemlerini etkiler diye düşünüyorum. Bilişsel, duyuşsal ve birçok gelişim alanına mutlaka etki eder. Aynı zamanda kendini iyi ifade etmede karşı tarafa aktarmada çok büyük etkisinin olacağını düşünüyorum”. (ÖA: 6) şeklinde görüşünü açıklamıştır. Bir başka öğretmen adayı ise; “Uygulamak isterim. Çocukların iç dünyalarını görebilmeyi, onların düşüncelerini ve kendi yaş aralıklarına uygun bir biçimde anlamayı çok isterim” (ÖA: 7) olarak düşüncesini ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen adayı görüşme formunda “Uygulamayı isterim. Çünkü felsefe her yaşta insana farklı bakış açıları kazandırarak ufku genişletiyor. Birçok alanda duygu ve düşüncelerinin ifadesini sağlayarak, ifade etme ve üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesine etki ediyor” (ÖA: 1) şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Çalışmanın üçüncü teması; öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının okul öncesi çocuklara yönelik katkı sağlama durumuyla ilgilidir. Tüm öğretmen adayları gerçekleştirilen uygulamaların okul öncesi çocuklar için katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmiştir. Ele alınan görüşler çerçevesinde okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının düşünceleri 5 alt tema başlığında incelenmiştir. İlgili temalar ve frekans düzeyleri tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Çocuklarla Felsefe Eğitimi'nin Öğrencilere Sağlayacağı Katkı

Temalar	Frekans Düzeyleri (f)
Farklı Bakış Açısı Kazandırması	8
Duygu ve Düşünceleri Geliştirmesi	6
Sorgulama/Araştırma/Düşünme Becerileri	4
Öğrenciyi Daha İyi Tanıma	1
Gelişim Alanlarını Desteklemesi	1

Tablo 2’de ifade edildiği gibi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının okul öncesi çocuklar için katkı sağlayacağına yönelik görüşleri 5 alt tema altında incelenmiştir. Bu temalar; “ Farklı Bakış Açısı Kazandırması”, “Duygu ve Düşünceleri Geliştirmesi”, “Sorgulama/Araştırma/Düşünme Becerileri”, “Öğrenciyi Daha İyi Tanıma” ve “Gelişim Alanlarını Desteklemesi” şeklinde yer almıştır. Frekans düzeyi incelendiğinde öğretmen adaylarının en sıklıkla belirttiği alt temalar; “ Farklı Bakış Açısı Kazandırması”, “Duygu ve Düşünceleri Geliştirmesi”, “Sorgulama/Araştırma/Düşünme Becerileri” olarak ifade edilmiştir (Tabloda belirtilen toplam frekans düzeyi, öğretmen adayı sayısından daha fazla görünmektedir. Bu durum, bazı öğretmen adaylarının ifade ettikleri görüşlerinin birden fazla temayla ilişkili olmasından kaynaklanmıştır). Belirtilen temalar doğrultusunda bir öğretmen adayı görüşme formunda; *“Elbette katkı sağlar. Onların fikirlerini ifade edebilme, yaratıcılık, hayal gücü, soruşturma, sorgulama, yeni perspektiflerden bakabilme, problem çözme gibi birçok becerinin bilişsel-düşünsel gelişimlerini sağlar”* (ÖA: 4) şeklinde görüşünü ifade ederken başka bir öğretmen adayı *“Olaylar, durumlarla birlikte öğrenciler farklı pencerelerden bakmayı öğrenir, öğrencilerin duygularını ve düşüncelerini gelişimi yönünden de olumlu katkı sağlar, dolayısıyla bizde öğrencileri daha iyi tanırız”* (ÖA: 14) olarak düşüncelerini açıklamış, diğer bir öğretmen adayı görüşme formuna *“Elbette katkı sağlar. Öğrenciler sorgulamayı benimser. Her türlü düşünceye açık olur. Kendisine hangi düşünce yakın diye düşünür ve bunu ifade ederken yine ifade dilini geliştirir”* (ÖA: 7) şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Araştırmanın dördüncü teması olan, öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi etkinliklerini uygularken gördükleri olumlu ve olumsuz geçen durumlara ilişkin görüşleri incelendiğinde çalışma grubunun tamamı uygulamaların olumlu yönde olduğunu belirtmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri 5 alt tema başlığında toplanmıştır. Temalar ve ilgili frekans değerleri tablo 3’te belirtilmiştir:

Tablo 3. Çocuklarla Felsefe Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Temalar	Frekans Düzeyleri (f)
Farklı Bakış Açısı Kazanma	4
Kendini Gerçekleştirmeye Çalışmak	3
Saygı	3
Düşüncelerin Paylaşılması	3
Üst Düzey Düşünme Becerileri	3

Tablo 3’te belirtildiği gibi okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri 5 alt tema altında ele alınmıştır. Yer alan temalar; “Farklı Bakış Açısı Kazanma”, “Kendini Gerçekleştirmeye Çalışmak”, “Saygı”, “Düşüncelerin Paylaşılması” ve “Üst Düzey Düşünme Becerileri” şeklindedir. Belirtilen temalara ilişkin bir öğretmen adayı görüşme formunda; *“Olumsuz geçen hiçbir duruma rastlamadım. Herkesin kendisini özgürce ifade edip diğer başka zıt görüşlere de saygıyla kabul etmesi açısından önemlidir”* (ÖA: 5) olarak görüşünü ifade etmiştir. Başka bir öğretmen adayı; *“Birçok etkeni oldu. Mesela farklı perspektiflerden bakmayı öğrendik, bunu kazandırdı”* (ÖA: 10) şeklinde düşüncesini açıklamıştır. Diğer bir öğretmen adayı ise; *“Yapılan uygulamalar olumlu şeyler kattı. Analiz, sentez, anlama, farklı düşünmek-anlamak, yaratıcılık, problem çözme gibi birçok beceriyi kazandırır”* (ÖA: 8) olarak görüşünü belirtmiştir. Bir diğer öğretmen adayı; *“Çocukların kendilerine bir şey sorulmasından, sorgulanmasından, söz hakkı verip her birinin düşüncesine olumlu geri bildirimler verildiğinde ve onların var olduklarını farklılıklarının kabul edildiğini*

hissettirmek, mutlu, özgür ve cesur olmalarını sağlamak için olumlu katkılarının olduğunu düşünüyorum” (ÖA: 4) şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Çalışmanın beşinci teması ise; öğretmen adaylarının gerçekleştirilen çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin kişisel/mesleki bir değişim oluşturma durumu ile ilgilidir. İncelenen görüşler 5 alt tema başlığında toplanmıştır. Temalar ve frekans düzeyleri tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocuklarla Felsefe Eğitimi Uygulamalarının Kişisel/Mesleki Gelişime Etkisi

<i>Temalar</i>	<i>Frekans Düzeyleri (f)</i>
Sorgulama Becerisi	6
Kendini Gerçekleştirmeye Yardım Etmesi	3
Fikirleri Özgürce Paylaşmak	3
Felsefeye Bakış Açısı	3
Hoşgörü Kazanma	3

Tablo 4’te gösterildiği gibi okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının kişisel/mesleki gelişimlerine yönelik verdikleri cevaplar 5 alt tema altında incelenmiştir. Yer alan temalar; “Sorgulama Becerisi”, “Kendini Gerçekleştirmeye Yardım Etmesi”, “Fikirleri Özgürce Paylaşmak”, “Felsefeye Bakış Açısı” ve “Hoşgörü Kazanma” şeklindedir. Belirtilen temalar çerçevesinde bir öğretmen adayı görüşme formunda, *“Bence oluşturur. Ben bu uygulamalara katıldığım için sınıfımda bu etkinlikleri uygulamaya çalışacağım. Mesleki olarak bana çok güzel katkılar getirdi ve değiştirdi. Kişisel olarak ise felsefeye yönelik önyargımı yıktı. Artık felsefe yönelik daha ılımlı bakıyorum” (ÖA: 3) olarak görüşünü ifade etmiştir.* Bir başka öğretmen adayı; *“Evet oluşturur. Çocuklarla yapacağım derslerde özgürce düşüncelerimizi aktarabildiğimiz bir ortamda felsefe öğretmek, düşünme, tartışmak sorgulama becerilerini kazandırmak istiyorum. Öğrencilerin kendilerini bu yolla kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak istiyorum” (ÖA: 6) şeklinde düşüncesini ifade ederken diğer bir öğretmen adayı ise; “Mutlaka bir değişim oluşturur. Sorgulama becerisini kazandırarak farklı bakış açıları kazandırır. Kendin gibi düşünmeyi geliştirir. Mesleki açıdan öğrencilerimize olan tutumlarımızı değiştirir aynı zamanda hoşgörü sınırlarımızı genişletir. Birbirimizin düşüncelerine daha ılımlı bakmamıza neden olur” (ÖA: 9) şeklinde görüşünü açıklamıştır.*

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmada, okul öncesi eğitimi öğretmenliği öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Çalışma grubu içerisinde yer alan 12 öğretmen adayı çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına dayalı daha önceden bir bilgisinin bulunmadığını, 3 öğretmen adayı ise daha önceden bir bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Araştırmanın ikinci teması öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarını mesleğe başladıklarında uygulamak istemeleriyle ilgilidir. Elde edilen görüşler doğrultusunda öğretmen adaylarının görüşleri 6 alt tema başlığı altında toplanmıştır. Temalar; *“Çocukların Düşüncelerini Öğrenmek”, “Özgürce Kendini İfade Etmek”, “Gelişim Alanlarını Etkilemesi”, “Farklı Bakış Açısı Geliştirmesi”, “Üst Düzey Düşünme Becerilerini Etki” ve “Zenginlik/Entellektüellik Katması”* şeklindedir. Temalar içerisinde yer alan *“Özgürce Kendini İfade Etmek”* teması Dr. Thomas E. Jackson tarafından da belirtilmiştir. Jackson da çocuklarla felsefe etkinliklerinin temelini özgürce kendini ifade etme, düşüncelerin özgürce dile getirilmesinin önemli olduğunu açıklamıştır (Karakaya, 2006). Çalışma aynı zamanda Kefeli ve Kara’nın (2008) araştırmasıyla da benzerlik taşımaktadır. İlgili

çalışmada da katılımcı grup daha önceden çocuklarla felsefe etkinliklerine dayalı herhangi bir bilgilerinin bulunmadığını belirtmişlerdir. “Üst Düzey Düşünme Becerilerini Etki” teması Fisher (2005) ve Fisher (2008) tarafından yapılan araştırmalarla örtüşmektedir. Belirtilen çalışmalarda da çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının üst düzey düşünme becerilerini olumlu yönde etkilediği bulgusu elde edilmiştir. “Gelişim Alanlarını Etkilemesi” teması Öğüt’ün (2019) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Çalışmada da çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının öğrencilerin bilişsel- duyuşsal- sosyal boyutlarda olumlu etkilerinin görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. “Farklı Bakış Açısı Geliştirmesi” teması Çayır (2015), Ghaedi vd. (2015) ve Oral’ın (2013) gerçekleştirdikleri araştırmalarla benzerlik taşımaktadır. İlgili çalışmalarda da çocuklarla felsefe eğitimi etkinliklerinde öğrencilere farklı bakış açılarının, çok yönlü düşünmenin kazandırıldığı bulguları elde edilmiştir.

Çalışmanın üçüncü teması öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının okul öncesi çocuklara yönelik katkı sağlama durumuyla ilgilidir. İncelenen görüşler 5 alt tema başlığı altında toplanmıştır. Bu temalar; “Farklı Bakış Açısı Kazandırması”, “Duygu ve Düşünceleri Geliştirmesi”, “Sorgulama/Araştırma/Düşünme Becerileri”, “Öğrenciyi Daha İyi Tanıma” ve “Gelişim Alanlarını Desteklemesi” şeklinde yer almıştır. “Farklı Bakış Açısı Kazandırması” teması Çayır (2015), Ghaedi vd. (2015) ve Oral’ın (2013) araştırmalarıyla örtüşmektedir. Bu çalışmalarda da gerçekleştirilen uygulamalarda öğrencilerde olay ve durumlara yönelik farklı bakış açıları geliştirme, birden fazla boyutta bakabilme becerilerinin geliştiği gözlenmiştir. “Duygu ve Düşünceleri Geliştirmesi” teması Lipman tarafından önemle üzerinde durulmuş, öğrencilerin düşünce gelişimlerinin sağlanmasının çocukluk döneminde etkili olduğundan bahsedilmiştir (Martens 1999). Aynı zamanda Öğüt (2019) araştırmasında öğrencilerde çocuklarla felsefe eğitimi etkinliklerinin düşünmelerini geliştirici düzeyde olduğu sonucu elde edilmiştir. “Sorgulama/Araştırma/Düşünme Becerileri” teması; Danile ve Auriac (2011), Biggeri ve Santi (2012), Akkocaoğlu Çayır ve Akkoyunlu (2016), Tunç (2017), Demirtaş, Karadağ, Gülenç (2018), Güven (2019), Öğüt’ün (2019) araştırmalarıyla da benzerlik göstermektedir. İlgili araştırmalarda da çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının öğrencilerde sorgulama, eleştirel düşünme, araştırma gibi becerilerin gelişmesinde etkin rol oynadığı bulgusu elde edilmiştir.

Çalışmanın dördüncü teması ise okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi etkinliklerini uygularken gördükleri olumlu ve olumsuz geçen durumlara ilişkindir. İlgili görüşler incelendiğinde çalışma grubunun tamamı uygulamaların olumlu yönde olduğunu belirtmiştir. Olumlu görüşlere ilişkin alt temalar ise beş başlıkta değerlendirilmiştir. Bu temalar; “Farklı Bakış Açısı Kazanma”, “Kendini Gerçekleştirmeye Çalışmak”, “Saygı”, “Düşüncelerin Paylaşılması” ve “Üst Düzey Düşünme Becerileri” şeklindedir. Temalar içerisinde yer alan “Farklı Bakış Açısı Kazanma” teması Oral (2013), Çayır (2015) ve Ghaedi vd. (2015) araştırmalarıyla benzerlik göstermektedir. Belirtilen çalışmalarda da öğrencilerin çocuklarla felsefe eğitimi etkinliklerinin ardından çok yönlü bakabilme, farklı açıya geliştirmeye yönelik becerilerinin geliştiği sonuçları elde edilmiştir. “Saygı” teması Çayır ve Akkoyunlu (2016), Tunç (2017), Mehdiyev ve Yaralı (2020), Öğüt (2019) ve Özkan’ın (2020) çalışmalarıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmalarda da felsefe eğitimi uygulamalarının karşıt görüşlere saygı gösterme, hoşgörülü olma, empati geliştirme gibi çeşitli nitelikler kazandırdığı sonuçları edinilmiştir. “Üst Düzey Düşünme Becerileri” teması Fisher (2005) ve (2008) tarafından yapılan araştırmalarla benzerlik taşımaktadır. İlgili araştırmalarda da çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının üst düzey düşünme becerilerini olumlu yönde etkilediği bulgusu elde edilmiştir.

Çalışmanın son teması okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının gerçekleştirilen çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin kişisel/mesleki bir değişim oluşturma durumu ile ilişkilidir. Belirtilen görüşler cevaplar 5 alt tema altında değerlendirilmiştir. İlgili temalar ise; “Sorgulama Becerisi”, “Kendini Gerçekleştirmeye Yardım Etmesi”, “Fikirleri Özgürce Paylaşmak”, “Felsefeye Bakış Açısı” ve “Hoşgörü Kazanma” şeklindedir. “Sorgulama Becerisi” teması Danile ve Auriac (2011), Biggeri ve Santi (2012), Akkocaoğlu Çayır ve Akkoyunlu (2016), Tunç (2017), Demirtaş, Karadağ, Gülenç (2018), Güven (2019), Öğüt’ün (2019) araştırmalarıyla da benzerlik taşımaktadır. Belirtilen çalışmalarda da çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının öğrencilerde sorgulama, eleştirel düşünme, araştırma gibi becerilerin gelişmesinde etkin rol oynadığı

sonuçları elde edilmiştir. “Fikirleri Özgürce Paylaşmak” teması Dr. Thomas E. Jackson tarafından da açıklanmıştır. Çocuklarla felsefe etkinliklerinin temelini özgürce kendini ifade etme, düşüncelerin özgürce dile getirilmesinin önemli olduğunu açıklamıştır (Karakaya, 2006). “Hoşgörü Kazanma” teması Çayır ve Akkoyunlu (2016), Tunç (2017), Mehdiyev ve Yaralı (2020), Öğüt (2019) ve Özkan’ın (2020) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Belirtilen araştırmalarda da felsefe eğitimi uygulamalarının farklı görüşlere saygı duyma, hoşgörü gösterme, empati geliştirme, demokratik tutum benimseme gibi çeşitli nitelikler kazandırdığı sonuçları elde edilmiştir.

Çalışma sonuçları çerçevesinde; okul öncesi eğitimi öğretmen adayları çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik olarak; daha öncesinde herhangi bir bilgilerinin olmadığını, mesleğe başladıklarında öğrencilerine uygulamak istediklerini belirtmiştir. Öğretmen adayları, çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarının kendilerine katkı sağladığını, uygulamaların olumlu anlamda etkilerinin olduğunu da ifade etmiştir. Yine öğretmen adayları gerçekleştirilen uygulamaların kendilerinin hem kişisel hem de mesleki olarak gelişimlerinde değişim meydana getirdiğini olumlu katkılar sağladığını vurgulamıştır.

ÖNERİLER

Çalışmada okul öncesi eğitimi öğretmenliği öğretmen adaylarının çocuklarla felsefe eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının büyük kısmı gerçekleştirilen uygulamalardan daha önceden bir bilgilerinin bulunmadığını ifade etmiştir. Çocuklarla felsefe eğitimi uygulamaları okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının daha çok farkındalık ve bilinç oluşturmaya bakımından yapılacak eğitimlerle yaygınlaştırılabilir. Yine alanda çalışan uzmanlar tarafından lisans dersleri içeriğinde seçmeli ders niteliğinde çocuklarla felsefe eğitimi dersleri açılabilir.

ETİK METNİ

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Araştırma kapsamında Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu değerlendirme kararı tarihi =29.11.2022, etik değerlendirme dokümanı numarası= 2022/102485 ile etik kurul izni alınmıştır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada yazarın araştırmaya katkı oranı %100’dür.

KAYNAKÇA

Akkocaoğlu Çayır, N., ve Akkoyunlu, B. (2016). Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(2), 97-33.

Biggeri, M. ve Santi, M. (2012). The missing dimensions of children’s well-being and well becoming in education systems: Capabilities and philosophy for children. *Journal of Human Development and Capabilities*, 13(3), 373-395.

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. (Çeviri Ed. Selçuk Beşir Demir). Eğiten Kitap.

- Çayır, N.A. (2015). *Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Danile, F.M. ve Auriac, E. (2011). Philosophy, critical thinking and philosophy for children. *Educational Philosophy and Theory*, 43(5), 415-435.
- Demirtaş, V. Y., Karadağ, F., Gülenç, K. (2018). Levels of The Questions Formulated by Preschool Children During the Philosophical Inquiry Process and The Qualities of Their Answers: Philosophy with Children, *International Online Journal of Educational Sciences*, 10 (2), 277-294.
- Fisher, R. (2005). *Teaching Children to Think*, Nelson Thornes.
- Fisher, R. (2008). *Teaching Thinking: Philosophical Enquiry in the Classroom*. Bloomsbury Publishing.
- Ghaedi, Y., Mahdian, M. ve Fomani, F.K. (2015). Identifying dimensions of creative thinking in preschool children during implementation of philosophy for children (P4C) program: a directed content analysis. *American Journal of Educational Research*, 3(5), 547-551.
- Gliner, J. A. , Morgan, G. A. ve Leech, N. L. (2015). Research methods in applied settings. (Çeviri Ed. Selahattin Turan). Nobel Yayın.
- Güteryüz, H. (2013). *Hayat bilgisi programları ve öğretimi*. Edge Akademi.
- Güven, B. (2019). *Çocuklarla yapılan felsefe eğitiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karakaya, Z. (2006). Çocuk felsefesi ve çocuk, eğitimi children's philosophy and education, kinderphilosophie und kinderausbildung. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6 (1), 23-37.
- Kefeli, İ. ve Kara, U. (2008). Çocukta felsefi ve eleştirel düşüncenin gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41 (1), 339-357.
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education*. Cambridge University Pres.
- Martens, E. (1999). *Philosophieren mit Kindern. Eine Einführung in die Philosophie*.
- Mehdiyev, G. & Tozduman Yaralı, K. (2020). The effectiveness of training of philosophy with children on children's attitudes toward human values. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(29), 251-279. <https://doi.org/10.35675/befdergi.683349>.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: a guide to design and implementation*. Jossey- BASS A Wiley İmprint.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*. Second Edition. Sage Publications, Inc.
- Oral, S. B. (2013). Can deweyan pragmatist aesthetics provide a robust framework for the philosophy for children programme? *Stud Philos Educ*, 32, 361-377.
- Öğüt, F. S. (2019). *Felsefi düşünmenin önemi ve çocuklar için felsefe*. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, B. (2020). Çocuklar için felsefe neden önemlidir? *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 4(1), 49-61.
- Taşdelen, V. (2014). Felsefenin gülümseyen yüzü: çocuklarla felsefe. *Türk Dili Dergisi*, 756, 562-568.
- Tunç, A. İ. (2017). Çocuklarla felsefe. *Çocuk ve Medeniyet*. 2, 71-89.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.